

Lang é kilti réjional

Kilti é lèksik asi zannimo, fwitaj é féyaj

On lègzanp a gidonnaj a aktivité adan dézyèm é
twazyèm nivo lékòl.

Olivier MIRVAL , CP LVR

2011/2012

Kijan pou fè montray a lèksik é kilti ?

Dapré tèks ofisyèl (B.O n°32 , sèktanm 2011):

- Adan kad a lavi touléjou, kad a aktivité a klas-la , parapòt a fèt a lanné-la... ou ka tini lokazyon fè sé zèlèv-la sipé konésans asi kilti é patrimwàn.
- Fò mété sé timoun-la adan on pozisyon yo ké pé òbsèwvé, mannyé, kèsyonné poubon tousa ki ka pòté asi patrimwàn-la.
- Fò prévwa on krèy aktivité alantou a langaj pou pé fè sé timoun-la bokanté alantou a patrimwàn-la. Kisé aprann pozé kèsyon é réponn, aprann li é konprann on tèks maké an kréyòl, aprann suiv déotwa komandman tou senp... etk (vwè paj liméro 5 a tèks ofisyèl)

On ti kamo asi travay-lasa

- Lidé-la sé mèt sé timoun-la an pozisyon pou yo pé bokanté asi fwitaj, féyaj é zannimo.
- Fòdré mètlékòl-la fè sé zélèv –la travay adan ti krèy pou yo pé bokanté é kabéché asi déotwa aktivité.
- Sé mètlékòl-la ki ké chwazi a ki moman i vlé sèvi èvè zouti-lasa, adan kad a sékans é séyans i ké fè.
- Sèvi èvè divinèt, ti tèks –maké, mo-kasé, jé tout kalité , sé on dòt mannyè fè montray a kilti-la.
- Pou alé pli lwen ou tini bibliografi an bout a travay-la.
- Sé répons a sé jé-la ka trouvé-yo adan avan dènyé paj-la.

I / Asi zannimo

« Bay lèt – la pou di kilès ki pa an plas a-y. »

Prèmyé krèy

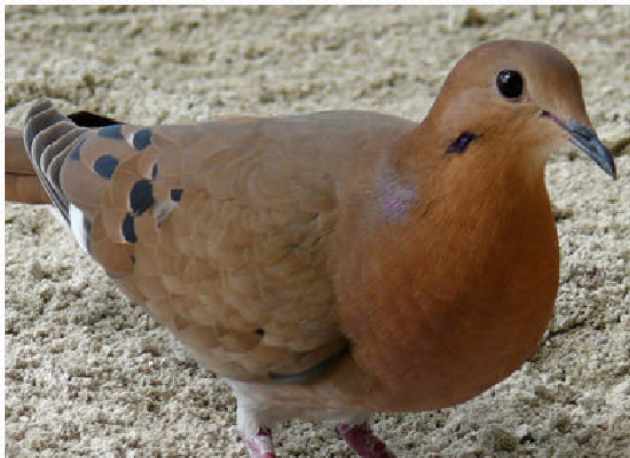
A/ On kyo / On tchyò

B/ On kòk

C/ On foufou

D/ On toutwèl / On toutrèl

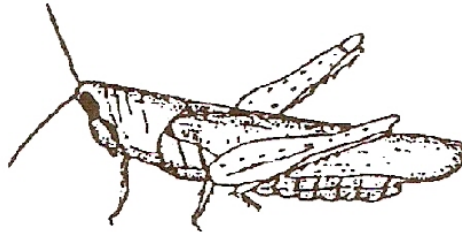

E/ On ranmyé

Dézyèm krèy

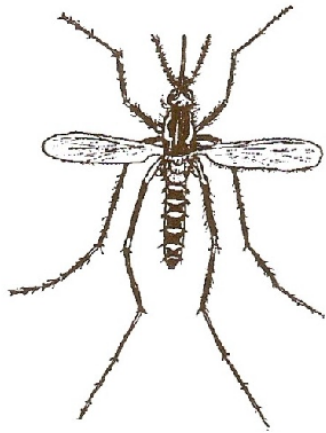
A/ On krikyèt / On krikèt

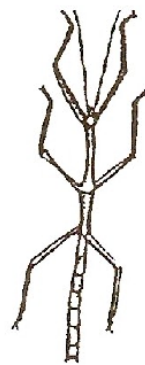
B/ On sotrèl

C/ On gyèp/ on gèp

D/ On moustik

E/ On chouval dyab

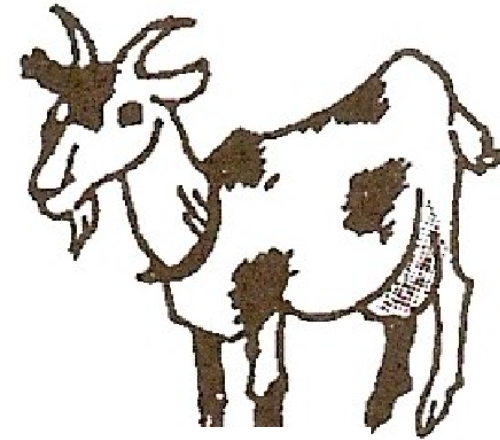
Twazyèm krèy

A/ On chouval

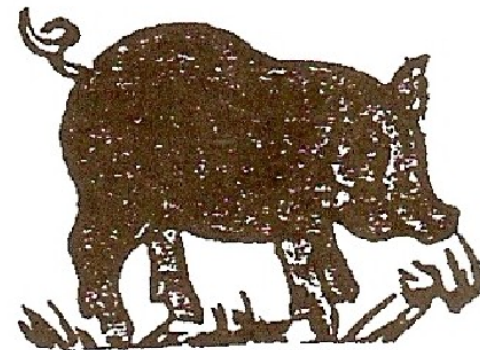
B/ On manglous/
on mangous

C/ On kabrit

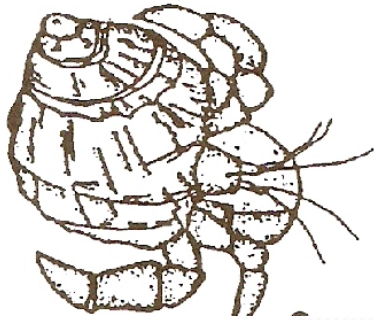

D/ On bèf

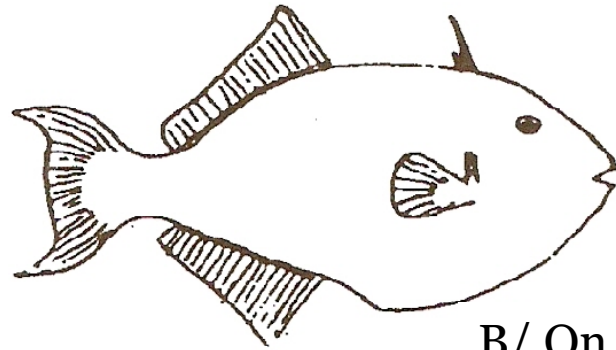

E/ On kochon

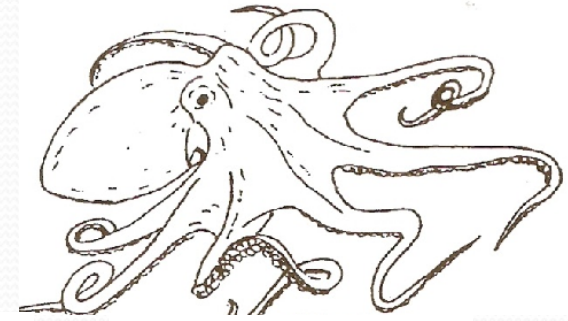
Katriyèm krèy

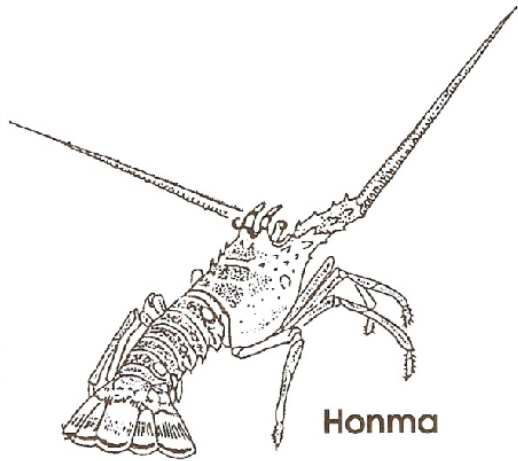
A/ On souda

B/ On bous

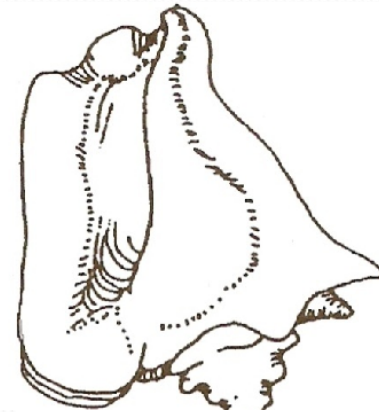

C/ On chatou

Honma

D/ On honma

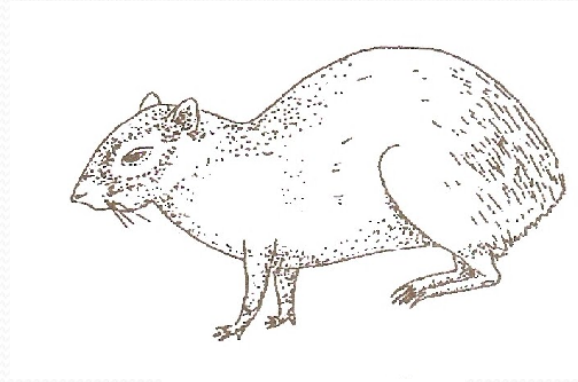

E/ On lanbi

Senkyèm krèy

A/ On manglous

B/ On gouti

C/ On léza

D/ On bèf

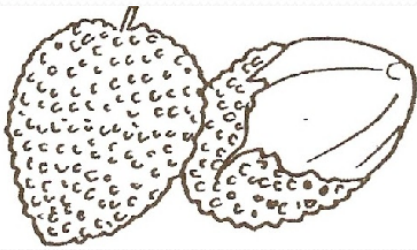

E/ On rakoun

II / Asi fwitaj

« Bay lèt – la pou di tala ki ka lyanné èvè ti jédimo – la ».

Prèmyé dèvinèt : «*Pa konfonn mwen èvè koko !*»

a/ On lètchi

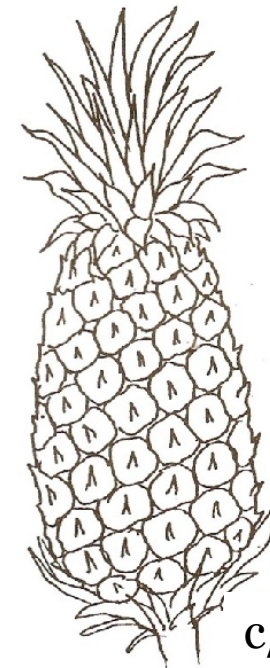
b/zabriko

d/On kajou

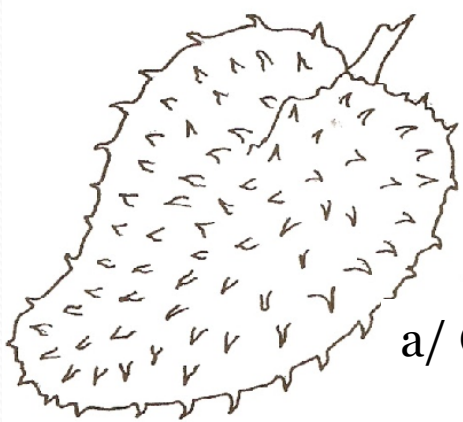

e/On ponm
kannèl

c/On zannanna

Dézyèm dèvinèt : «An sé non a on rivyè . An ka koulé an mitan Lémanmèl ! »

a/ On korosòl

b/ tamaren si

d/ sirèt

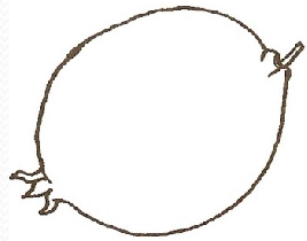

e/ sapoti

c/On zoranj

Twazyèm dèvinèt : «*An pa adan syèl, an pa anba tè... . »*»

a/ gouyav

b/sapoti

c/ ponm kalbas

d/ sitè

e/ ponm lyann

Katriyèm dèvinèt : *«An sé non a on gran fanmi. Jili, Tin é Fil sé twa adan sé pakèt timoun an mwenn la »...*

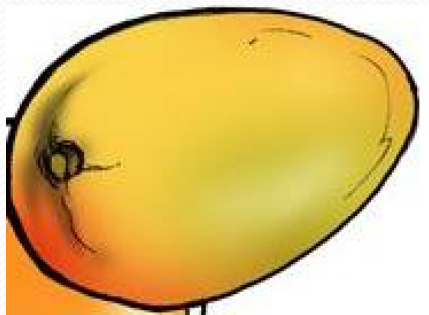

a/On sapoti

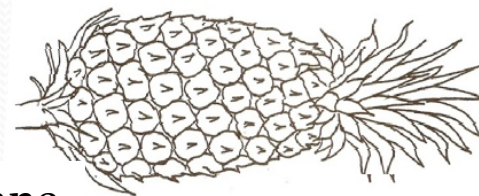
b/ gouyav

c/ on pom malaka

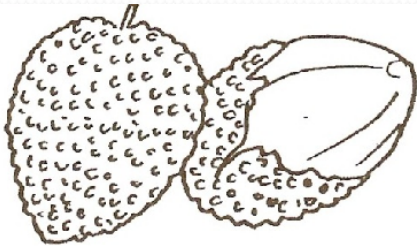

d/On mango

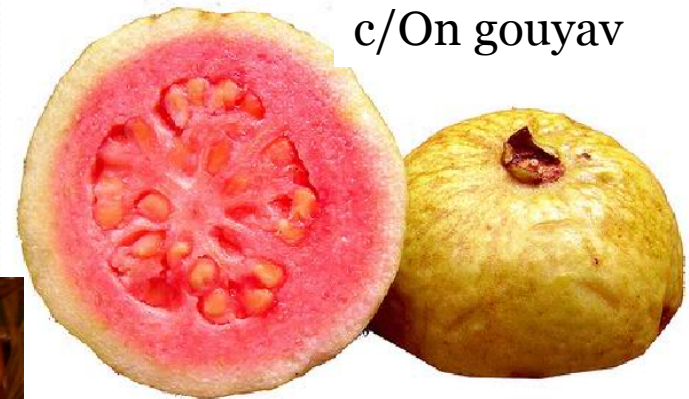

c/On zannanna

Senkyèm dèvinèt :« *Prèmyé an mwèn sé non a on lenstriman mizik. Dézyèm an mwèn ou ka di – y lè timoun ka alignyé. Twazyèm an mwèn , sé adan –y ou ka bwè lèt a vou lématen »*

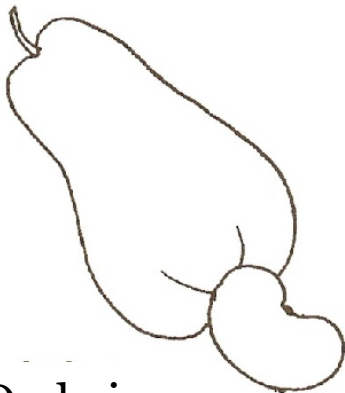
c/On gouyav

b/ karanbòl

a/ On lèchi

d/On kajou

e/On sitwon

III / Asi rimèd – razyé

*« Touvé ki rimèd –razyé ka lyanné èvè
chak tèks. »*

1/ Sé on rimèd –razyé ka pousé pa touf. Non a li ka vin dè lòdè sitwon – la i ka bay lèwvwè ou chifonné sé fèy –la an men a vou. I bon pou lagrip é tout kalité rim. Yo ka sèvi èvè – y adan té é tizann. Non a li sé...

A/ chyendan

B/ sitwonèl

C/ lalwé

2/ Sé on rimèd –razyé moun té ka sèvi èvè-y onlo avan padavwa yo té ka di i ka géri tout bobo ki poko fèmé adan on bat zyé. Flè a-li ni on koulè vyolé. Non a li sé....

A/ té-péyi

B/ awmwaz

C/ zèb a chawpantyé

3/ Sé on rimèd –razyé ki ka pousé kon mové zèb.
I pé « gaté » on jaden tèlman i ka pousé vit. I pa ni
pon'on lòdè men moun ka sèvi èvè-y pou pran pij
é kont pwoblèm a bil. Non a li sé...

A/ fonbazen

B/ bazilik

C/ chyendan

4/ Sé on zèb ki bòsko padavwa sa rèd pou raché –y. Rasin a li blan. Yo ka sèvi èvè rasin – la pou pawfen é kont mal-vant. Sé fèy – la ka sèvi pou fè moustik pati. Non a li sé...

A/ lalwé

B/ fèy a korosòl

C/ vétivè

5/ Sé rimèd –razyé fondal an nou. I bon pou dijèsyon. I ka sanm sa i ka fè lafyèv tonbé. Moun Ozanti ka di sé féyaj – lasa ki bon pou fwa. Non a li sé... .

A/ katalpa

B/ té-péyi

C/ grenn -anba- fèy

NOU BOUT

Répons :

- I / Asi zannimo

Prémyé krèy : kòk-la (i pa ka volé kon lézòt)

Dézyèm krèy : chouval- dyab (i pa ka volé)

Twazyèm krèy : manglous-la (a pa bèt moun ka lévé)

Katriyèm krèy : souda-la – i pa ka viv andidan lanmè-la.

Senkyèm krèy: bèf-la (a pa on zannio sovaj)

- II/ Asi fwitaj

Koko (pa mélanjé koko é zabriko)

Korosòl

Sitè(an asi tè = sitè)

Mango

Ka-ran-bòl = karanbòl

- III/ Asi rimèd razyé

-Sitwonèl

-Zèb a chawpantyé

-Chyendan

-Vétivè

-Té- péyi

Bibliografi asi fwitaj é féyaj

- MAURINIER, Henri.- *A fleurs de mots.*- Auto-édition, 2007
- SEGRETIER, Jocelyne.- *Fruits de ma passion.*- Editions La Pensée Universelle, 1998
- - TELCHID, Elyse.- *La ronde des fourmis folles.*- Editions Caribéennes, 1985
- - AGIEM Guadeloupe.- *Sa ki di ka di*, 1978
- - FLOWER, Jean.- *Pawòl ba timoun*, (1981)
- - FLOWER jean - 30 lanné chimen maké (2006)
- SPEG, Sòlbòkò, 2003